

DE PREMIER

KRIS HOFACK

**DE
PREMIER**

**BORGERHOFF
& LAMBERIGTS**

Success is not final, failure is not fatal; it is the courage to continue that counts.

— Winston Churchill, gewezen Brits premier

	Vooraf.....	9
I	Alexander De Croo	25
II	Sophie Wilmès	57
III	Charles Michel	87
IV	Elio Di Rupo	119
V	Yves Leterme	145
VI	Herman Van Rompuy	187
VII	Guy Verhofstadt	233
VIII	Mark Eyskens	265
IX	Jean-Luc Dehaene	305
X	Wilfried Martens	335
XI	Leo Tindemans	359
XII	Edmond Leburton	387
XIII	Gaston Eyskens	407
XIV	Paul Vanden Boeynants	431
XV	Pierre Harmel	451
XVI	Théo Lefèvre	473
	Epiloog	507
	Bibliografie.....	541
	Dank.....	545
	Overzicht.....	546

Vooraf

Mijn fascinatie voor het premierschap ontstond in de jaren tachtig van de vorige eeuw, toen ik voor het eerst over Théo Lefèvre hoorde. Hij was tussen 1961 en 1965 premier en overleed in 1973 relatief jong aan kanker. De dag voor zijn overlijden had iemand hem nog bloemen gestuurd in het ziekenhuis, maar aan de ruiker was per ongeluk het kaartje blijven hangen waarop stond dat de bloemist zich moest haasten, omdat de man niet lang meer te leven had. Dat was een goede samenvatting van zijn tragische leven en de aanzet voor mij om een verhandeling te wijden aan hem, waarmee ik in 1987 licentiaat (tegenwoordig master) in de geschiedenis werd.

Lefèvre was toen al uit het collectieve geheugen verdwenen. Verder in dit boek noemt Herman Van Rompuy hem niet ten onrechte de meest miskende Belgische premier van de voorbije honderd jaar. De historicus Eric Defoort kon ongelooflijk boeiend over hem vertellen. Eric was – behalve een veelkleurige ideologische politicus en een van de medestichters van de N-VA – vooral een briljante denker en een begeesterende hoogleraar geschiedenis aan de UFSAL, een toenmalige onderafdeling van de KU Leuven in Brussel. We zijn later goede vrienden geworden, maar in die tijd begeleidde hij zelden studenten bij hun verhandeling. Voor mij maakte hij – ik weet nog altijd niet waarom – gelukkig een uitzondering. Ik herinner me nog dat hij na lezing van het eerste hoofdstuk van mijn verhandeling de tekst integraal de vuilnisbak in kieperde met de woorden: ‘Dat trekt hier op niks.’ Uiteindelijk is het nog min of meer goed gekomen met dat eindwerk en Eric stimuleerde me achteraf van mijn verhandeling een boek te maken, dat in 1989 verscheen onder de misleidende titel *Theo Lefèvre. Staatsman*. Wie een dikke, oerdegelijke biografie verwachtte, kwam bedrogen uit, want het was een dun boekje vol flashbacks en impressionistische verhalen over de belangrijke momenten in het leven van de gewezen premier. Politieke feiten hebben me altijd minder geboeid dan de man of vrouw achter de politicus. Als jong historicus – ik was net 24 jaar – wist ik van niks.

Dat was niet onlogisch, maar wel vervelend voor een beginnende non-fictieschrijver, want niemand kende mij. Mijn uitgever, de toen in Vlaanderen wereldberoemde, maar vooral mercantiele en sluwe Julien Weverbergh begreep dat als geen ander en verving mijn naam op het

voorblad door die van Eric Defoort. Ik heb die unieke drukproef nog ergens in mijn kelder liggen. Gelukkig greep Eric tijdig in, zodat mijn allereerste boek, dat ik volledig zelf had geschreven, toch onder mijn eigen naam verscheen. Er werden exact 993 exemplaren van verkocht en de uitgever, die meer had verwacht, bleef met een grote voorraad achter. Het boek kwam een jaar later bij tweedehandsboekhandel De Slegte terecht en bleef daar nog vele jaren voor tien Belgische frank vrijwel onverkocht liggen.

Met mijn fascinatie voor het premierschap ging het gelukkig wel de goede kant op. Wilfried Martens was al een eeuwigheid premier, maar werd in die periode vervangen door Jean-Luc Dehaene. Voor Martens was het een bijzonder dramatische en pijnlijke zaak om na bijna dertien jaar premierschap plaats te moeten ruimen voor een van zijn beste vrienden. Het verhaal met alle saillante details staat beschreven in de boeken van Wetstraat-journalist Hugo de Ridder, die in die periode grote successen oogstte met zijn spannende, thrillerachtige verhalen, die zich afspeelden in de coulissen van de Wetstraat. De Ridder maakte van de Belgische politiek een spannende fictieomgeving en was daarmee zijn tijd ver vooruit. In diezelfde periode stootte ik in een of andere tweedehandsboekenwinkel toevallig op het prachtige boekje van alweer Hugo de Ridder en gewezen *Knack*-hoofdredacteur Frans Verleyen, *Waar is nu mijn mooie boomgaard?*, met tien portretten van toppolitici uit de jaren zestig: Théo Lefèvre, Gaston Eyskens, Léo Collard, Omer Vanaudenhove... Veel meer dan bloedernstige politieke interviews, geschikt voor een kleine kring ingewijden, waren het diepgravende portretten over mensen van vlees en bloed met hun twijfels, triomfen, nederlagen en grote, maar ook kleine kantjes. Daar vond ik de inspiratie voor een nieuw boek, *De achterkant van de premier*, gesprekken met de toen nog levende eerste ministers – Gaston Eyskens en Théo Lefèvre waren al overleden – die tussen 1965 en 1995 aan de macht waren: Pierre Harmel, Paul Vanden Boeyants, Edmond Leburton, Leo Tindemans, Wilfried Martens, Mark Eyskens en Jean-Luc Dehaene. Met hen praatte ik urenlang over hun premierschap. Meer dan 25 jaar later is het tijd voor een opvolger. Sinds Jean-Luc Dehaene in 1999 uit de Wetstraat 16 verdween, veranderde het politieke landschap grondig en deden zeven nieuwe premiers hun intrede: Guy Verhofstadt, Yves Leterme, Herman Van Rompuy, Elio Di Rupo, Charles Michel, Sophie Wilmès en Alexander De Croo.

De voorbije zestig jaar werden zestien Belgen – vijftien mannen en één vrouw – geroepen tot het hoogste politieke ambt: het premierschap. In 1961 was Théo Lefèvre aan de beurt. Hij vormde samen met de socialistische voorman en gewezen secretaris-generaal van de NAVO, Paul-Henri Spaak, voor het eerst sinds lang opnieuw een rooms-rode regering. Dat was na de koningskwestie, de schoolstrijd en de staking rond de Eenheidswet in de jaren vijftig en begin jaren zestig een huzarenstuk, omdat beide partijen elkaar in die tijd net niet fysiek te lijf gingen. De regering-Lefèvre-Spaak hervormde het land grondig, maar werd bij de parlementsverkiezingen van 1965 door de bevolking verschrikkelijk afgestraft. Daarna kreeg de Waalse christendemocraat Pierre Harmel zijn kans, omdat niemand anders na de historische verkiezingsnederlaag van de regering-Lefèvre-Spaak de kastanjes uit het vuur wou halen. In 1966 werd de rasechte Brusselaar Paul Vanden Boeynants premier, omdat de gedoodverfde CVP-kandidaat P.W. Segers niet durfde. Na de ondergang van de regering-Vanden Boeynants-De Clercq, die over de vervlaamsing van de Leuvense universiteit viel, haalde men in 1968 voor de derde keer en laatste keer nog maar eens vader Gaston Eyskens van stal, omdat men dacht dat hij de enige was die België een min of meer geslaagde eerste staatshervorming kon bezorgen. In 1972 hield Eyskens het na meer dan veertig jaar in de Belgische politiek voor bekeken. Hij was het allemaal beu. De staatshervorming wou maar half lukken en de jonge Turken in zijn partij – Wilfried Martens en Charles-Ferdinand Nothomb – waren de oude vos liever kwijt dan rijk. Het volgende slachtoffer was Edmond Leburton, de eerste socialistische premier sinds de legendarische Achille Van Acker, die tussen 1954 en 1958 het land regeerde. Hij mocht eerste minister worden, omdat te veel CVP'ers met getrokken messen de opvolging van Gaston Eyskens betwistten, maar hij ging een dik jaar later roemloos ten onder aan allerhande schandalen. Leo Tindemans kreeg in 1974 het premierschap cadeau, omdat hij de strijd om de opvolging van Eyskens won, maar ook omdat de Waalse socialisten nog liever een CVP'er aan het hoofd van de regering zagen dan een van hun eigen kameraden. Met Tindemans zou het anders worden, ware het niet dat zijn eigen koppigheid en het Egmontpact hem de das omdeden. In 1978 was de sfeer in de Belgische politiek zo verpest dat koning Boudewijn geen andere mogelijkheid zag dan de altijd even gedecideerde Vanden Boeynants voor vijf maanden uit de coulissen te halen. Hij effende het pad voor Wilfried Martens,

maar ook die slaagde er niet in om het tij te keren. Als het slecht gaat, krijgen politieke wonderkinderen hun kans en in 1981 mocht Mark Eyskens heel even premier spelen. Hij bleek na negen maanden te intelligent en Martens was weer aan de beurt. Tweede keer goede keer, want gedurende meer dan een decennium leidde hij zijn volk, omdat niemand anders het wou en de koning het vroeg. Helaas is men alleen koning voor het leven. Na de verkiezingen op de beruchte zwarte zondag van 24 november 1991 en de eerste doorbraak van het Vlaams Blok werd Martens genadeloos opzijgeschoven. Guy Verhofstadt kreeg even de kans om voor het eerst in heel lang een rood-blauw kabinet in het zadel te helpen, maar uiteindelijk bleek alleen de meester-loodgieter Jean-Luc Dehaene in staat een politiek akkoord te sluiten en een nieuw rooms-rood kabinet te vormen. Hij huisde, naar eigen zeggen zonder het zelf te willen, in de Wetstraat 16 tot de dioxinecrisis en besmette kippen daar vlak voor het einde van het millennium een einde aan maakten. Met het aantreden van Guy Verhofstadt in 1999 kwam er voor de eerste keer een Vlaamse liberaal in de Zestien terecht. Met socialisten en groenen aan beide kanten van de taalgrens vormde Verhofstadt de eerste regering zonder christendemocraten sinds 1958. En met uitzondering van het jaar dat Edmond Leburton aan de macht was, ook de eerste regering in bijna veertig jaar zonder christendemocratische premier. Het einde van de CVP-staat was een feit. Na Verhofstadt was het in 2008 de beurt aan Yves Leterme, die met meer dan achthonderdduizend voorkeurstemmen heel even premier werd. België overleefde ternauwernood de bankencrisis en een dreigend faillissement, maar tot 2011 verzeilde het land in vier jaar communautair geruzie en een periode waarin wel geregeerd, maar nauwelijks werd bestuurd. Heel even werd Herman Van Rompuy premier, maar die vertrok snel naar Europa om er voorzitter van de Europese Raad te worden. Hij werd opnieuw vervangen door Leterme, maar het was wachten op Elio Di Rupo om na het wereldrecord regeringsvorming van liefst 541 dagen de complexe Belgische politiek opnieuw in rustiger vaarwater te leiden. Migrantenzoon van Italiaanse afkomst Di Rupo moest na een succesvolle regeerperiode, een zoveelste staatshervorming en een verkiezingsoverwinning in 2014 ontgoocheld plaats ruimen voor de liberaal Charles Michel, omdat de toen onaantastbare Bart De Wever de Waalse socialisten buitenspel zette en aan Waalse kant alleen met de liberalen een regering vormde. Michel was de eerste Franstalige liberaal aan het roer van het land

sinds Paul-Émile Janson in 1937. Toen hij naar Europa vertrok, werd hij in 2019 voor een klein jaar vervangen door de eerste vrouwelijke premier van dit land, Sophie Wilmès. Drie Franstalige premiers op rij in een land met een ruime Vlaamse meerderheid, dat was geleden sinds het begin van de jaren vijftig van vorige eeuw toen Jean Duvieusart (1950), Joseph Pholien (1950-1952) en Jean Van Houtte (1952-1954) als premier het land probeerden te genezen van de verscheurende koningskwesitie, die leidde tot het aftreden van Leopold III en de troonsbestijging van Boudewijn I. In volle coronacrisis en na meer dan negen jaar Waals premierschap was het in september 2020 opnieuw de beurt aan een Vlaamse liberaal om premier te worden: na alweer een verschrikkelijk lange formatie van 494 dagen werd Alexander De Croo premier van de huidige Vivaldi-coalitie. Hij huist voorlopig nog altijd in de Wetstraat 16.

De kans is groot dat deze premiers meer dan een voetnoot in de Belgische geschiedenis zullen halen. Aan pittigheid ontbreekt het hun politieke palmares niet. Samen vormden ze meer dan dertig regeringen, dokterden ze een staatshervorming of zes uit, lieten ze België net niet barsten, stapelden ze duizenden miljarden staatsschuld op, die ze ooit nog moeten aflossen, dachten ze een kunstgreep uit om de monarchie in het zadel te houden, zetten ze meer dan een miljoen mensen op straat, haalden ze het land uit diepe economische en financiële crisissen, sloten ze een tiental koolmijnen, reddden ze een paar keer hun landgenoten in onze voormalige Afrikaanse kolonies, lieten ze raketten plaatsen en weer weghalen, beëdigden ze drie nieuwe koningen, hervormden ze politie en justitie, nadat de grootste seriemoordenaar uit de Belgische geschiedenis het land had doen daveren op zijn grondvesten, maakten ze abortus en euthanasie wettelijk mogelijk, splitsten ze één universiteit en richtten ze er een tiental nieuwe op, hielpen ze mee aan de Europese eenmaking, waren ze in de running voor prestigieuze Europese functies, lokten ze tientallen crisissen uit, die ze prompt weer bezworen, probeerden ze een pandemie te bestrijden, overleefden ze een aantal schandalen, vochten ze om elkaars opvolging en probeerden ze vooral de wereld en de Belgische politiek te verbeteren.

Ook aan smeulige details is er geen gebrek. Twee gewezen premiers verzeilden net niet in de gevangenis. Eén trouwde drie keer ondanks een stalen hartklep. Een ander is een kunstenaar, die aan de bomen van zijn stilleven zelfs geen bladeren kan schilderen. Nog een ander werd meer geraakt door een nederlaag van Club Brugge dan door

de val van zijn regering en charterde geregeld het regeringsvliegtuig om her en der in Europa voetbalmatchen te gaan bekijken. En wat te denken van een premier die geen premier meer mocht worden, ondanks meer dan een miljoen voorkeurstemmen? Of iemand die het met bijna evenveel stemmen niet mocht blijven, omdat niemand het hem gunde? Eén eerste minister werd vader tijdens zijn premierschap. Ook dat was nog nooit vertoond in de Belgische geschiedenis. Van nog een andere lagen zijn liefdesberichten opeens op straat. En iemand kwam volledig ten onrechte in een storm terecht, omdat hij van pedofilie werd beschuldigd. Eén premier kreeg botweg te horen dat hij het charisma van een natte dweil had en werd dik tegen zijn zin premier. Dat moet wrang zijn voor wie absoluut premier wou worden, maar het nooit werd. Velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren. Vraag dat maar aan Didier Reynders, Willy Claes, Koen Geens, Gwendolyn Rutten, Paul Magnette of Johan Vande Lanotte, die recentelijk allemaal het premierschap ambiëerden, maar het nooit kregen, omdat men het hen niet gunde of omdat anderen ambitieuzer of genadelozer waren.

Bij de laatste regeringsvorming, in het najaar van 2020, werd in de Wetstraat opnieuw hard gevochten om het premierschap. Die genadeloze strijd is niet toevallig. Het premierschap is nog altijd de belangrijkste functie van het land en is voor een politicus met ambitie nog altijd het hoogst bereikbare. De premier heeft volgens de grondwet misschien weinig officiële bevoegdheden, maar hij zit wel in de cockpit van de politieke besluitvorming. Hij bepaalt de agenda, verzoent de tegenstellingen en neemt de cruciale beslissingen. De eerste minister kan daarnaast ook rekenen op grote zichtbaarheid, internationale uitstraling, grote bekendheid en nog meer mediabelangstelling. Sophie Wilmès werd uit het niets op minder dan een halfjaar tijd de populairste politica van het land.

Premier word je niet zomaar. Meestal gaat er een lange politieke carrière aan vooraf. Bondgenootschappen binnen, maar vooral over de partijgrenzen heen zijn belangrijk. Geduld hebben. Lang genoeg wachten en op het juiste moment op de juiste plaats zijn. Kijk naar de ambitieuze Gwendolyn Rutten, die het niet werd, en haar partijgenoot Alexander De Croo, die het met ongeveer dezelfde coalitie maar in andere omstandigheden, zes maanden later wél werd. Hoe genadeloos is de weg naar de top? Waarom werd Herman Van Rompuy wel vlak voor zijn pensioen en zonder het eigenlijk nog te willen of te ambiëren toch premier? En waarom offerde CD&V haar gedoodverfde

kandidaat en kopstuk Kris Peeters op, zodat Charles Michel uiteindelijk premier werd? Sommigen, zoals Guy Verhofstadt en Martens, houden het een decennium of langer vol aan het hoofd van de Belgische regering. Anderen, zoals Sophie Wilmès of Mark Eyskens, moeten al na een paar maanden opstappen. Wat is het geheim van een succesvolle premier en hoe word je dat? Wat is er leuk aan premier zijn en waar hadden onze eerste ministers de pest aan? Is het premierschap echt een hondenjob of valt dat nogal mee? Wat deden ze om populair te blijven? Hoe werkt het commandocentrum van de Belgische democratie? Wie zijn de échte raadgevers en spindoctors? Hoeveel idealen heeft de premier overboord moeten gooien om premier te worden en vooral het lang genoeg te blijven? Hoe is het gesteld met de kick van de macht? Is macht verslavend of misschien erotiserend? Wat waren hun grootste realisaties? Mislukkingen? Ontgoochelingen? Hoe gaat het er nu echt aan toe in de Wetstraat 16 achter de schermen? Wie omringt de premier? Heeft hij of zij een gezinsleven en hoe ziet dat eruit? Wat doet een premier eigenlijk? Hebben ze tijd voor hobby's of romantiek? Staat achter elke eerste minister een even sterke vrouw? Bestaat er vriendschap over de partijgrenzen heen? Waren ze ooit wanhopig? Hoe eenzaam is het aan de top?

En dan is er het afscheid uit de Wetstraat 16. Dat is zelden elegant en kondigt zich al een tijd op voorhand aan. Premiers reageren meestal door zich meer op het buitenland te richten en doen vaak vergeefse pogingen om op Europese toppen te schitteren. Wie geluk heeft, zoals Charles Michel of Herman Van Rompuy, promoveert naar een Europese topfunctie. Maar Guy Verhofstadt en Jean-Luc Dehaene misten dan weer net een Europese promotie. Hoe krijg je een elegante exit? Hoe verlopen de relaties met hun internationale collega's? Bellen ze vaak? Noemen ze elkaar bij hun voornaam en sturen ze met kerst geschenken naar elkaar? Hoe is het om te tafelen met de echt groten der aarde: *Obama, Trump, Macron, Merkel...*? Tegelijk worden achter de schermen de messen geslepen en beginnen ambitieuze kandidaten te lobbyen, aan de weg te timmeren, stokken in de wielen te steken en de premier discreet zwart te maken. Wie zijn de politici die de zittende premier het mes in de rug hebben geplant? Hadden ze die verkiezingsnederlaag echt niet kunnen afwenden of zien aankomen? Hoe ga je stijlvol of minder elegant ten onder? Zijn ze verbitterd of vooral trots? Voor Wilfried Martens was het einde van zijn premierschap dramatisch. Het duurde een tijd voor hij van die klap herstelde. Hetzelfde

overkwam Théo Lefèvre. Hoe zwart was het gat na hun premierschap? En wat vinden ze van hun opvolgers?

Dit boek gaat geen enkele vraag uit de weg. Samen praatten de premiers meer dan vijftig uren vol. Over hun politieke carrière is al veel geschreven, maar over de functie en de menselijkere kanten van hun premierschap is de informatie schaarser. Daarover gaat dit boek. De historische aspiraties zijn beperkt. Als historicus weet ik goed genoeg dat daarvoor veel gefundeerder wetenschappelijk onderzoek nodig is. Het is een impressionistisch schilderij van zestig jaar Belgisch premierschap en een subjectief portret van de vijftien mannen en één vrouw die de functie tussen 1961 en 2021 bekleedden. De gesprekken waren intens, maar ik heb vooral geluisterd en de premiers aan het woord gelaten. Bij de premiers die ik in 1995 interviewde, heb ik zelfs een aantal pseudokritische vragen geschrappt, omdat ze vooral mijn eigen ego in de verf zetten en minder de geïnterviewde premiers. De journalistiek van vandaag kreunt te vaak onder schijnbaar kritische vragen, sensatie en een bijna obsessieve dwang op zoek te gaan naar conflicten en samenzweringen. Dat was niet de bedoeling. Wat dat betreft ben ik een grote fan van de interviews van Mark Coenen in *Humo* of Rik Van Puymbroeck in *De Tijd*, die zich zelden of nooit laten meeslepen in dat opbod, maar juist daarom mooie portretten maken.

De gesprekken vonden plaats tussen januari en augustus 2021. In dit boek staan ook de interviews met de premiers van Pierre Harmel tot en met Jean-Luc Dehaene uit mijn vorige boek over de Belgische eerste ministers. Ik heb hier en daar wat onderwerpen geschrappt, omdat ze de tand des tijds niet doorstonden. Maar de inhoud is grotendeels behouden, omdat het unieke tijdsdocumenten zijn. Voor de volledigheid heb ik de interviews aangevuld met twee portretten van de twee premiers die al overleden waren toen dit project startte: Gaston Eyskens en Théo Lefèvre. De premiers staan in chronologische volgorde van hun premierschap, te beginnen met de huidige premier Alexander De Croo en dan terug in de tijd. Alleen voor Mark Eyskens heb ik een uitzondering gemaakt. Hij staat uiteraard bij de nog levende premiers. Ik ben hem voor dit boek ook twee keer gaan interviewen: één keer in het voorjaar van 1995 en één keer in de lente van 2021. Hij is de enige overlevende van de oude generatie. Behalve een paar evidente overlappingen was het fascinerend om de verschillen tussen beide interviews te zien. Eyskens heeft als geen ander het bon mot

tot zijn handelsmerk verheven. Voor elke journalist of schrijver is hij een dankbaar object. We lieten hem dan ook met plezier een tweede keer filosoferen, doceren, declameren, relativieren en ongezouten zijn mening verkondigen. De ouderdomsdeken onder de nog levende eerste ministers blijft ook op 87-jarige leeftijd een scherpzinnige en humoristische commentator van zichzelf en het Belgische premierschap.

De meeste premiers heb ik leren kennen in het kader van boeken die ik schreef, toen ik nog voor *Humo* politieke interviews schreef, als hoofdredacteur van VTM- of VRT-nieuws en af en toe ook woedend aan de telefoon, als een of andere journalist het in hun ogen veel te bont had gemaakt. Meestal hing de woordvoerder aan de lijn. Een geslaagd premierschap hangt vaak samen met een goede woordvoerder: Monique Delvou (Dehaene), Miguel Chevalier en Didier Seeuws (Verhofstadt), Dirk De Backer (Van Rompuy) en Barend Leyts (Michel) waren wat dat betreft de ideale gangmakers voor hun premier. Ook de directeur communicatie van de huidige premier, Tom Meulenbergs, maakt van zijn baas een zeer gewiekste communicator. De vriendelijke, legendarische, joviale, maar even gevaarlijke en onvoorspelbare Miet Deckers, die woordvoerster was van elke CD&V'er met enige macht en invloed, heeft me ooit toevertrouwd dat als ze me belde, Yves Leterme er altijd op stond via de luidspreker mee te luisteren. Maar als de premier zelf belde, zat er pas echt een haar in de boter. Guy Verhofstadt stond erom bekend journalisten en vooral hoofdredacteurs aan de telefoon uit te schelden. Hij had ook alleen maar respect als je durfde terug te blaffen. Makkelijk waren die contacten niet altijd: Yves Leterme heeft me ooit eens vijf minuten voor een live uitzending van het VRT-verkiezingsprogramma *Bracke & Torfs* de huid vol gescholden, omdat hij in de schminkkamer een aankondigingstrailer voor het programma had gezien die te kritisch was voor hem. Ik herinner me een slaande ruzie met Jean-Luc Dehaene over de slotzin van een *Humo*-interview, waarin hij van zichzelf vond dat hij wel degelijk een plaats in de geschiedenis verdiende, maar dat achteraf toch iets te pretentius klinken vond. Alweer Yves Leterme heeft me tijdens een lunch ooit afgedreigd dat hij naar geen enkel verkiezingsprogramma van de openbare omroep meer zou komen als ik 'mijn' politieke journalisten niet beter in toom kon houden. De jonge generatie is wat dat betreft gematigder geworden, maar dat betekent niet dat er geen druk vanuit Wetstraat 16 komt. Alleen is alles wat beleefder, beschaafder en subtieler geworden.

Aan de meeste contacten bewaar ik goede herinneringen. Ik zakte elke keer met plezier af naar de thuishaven van Edmond Leburton in Waremme-Borgworm. Hij bakte er als premier bitter weinig van, maar ontving me verschillende keren uitermate gastvrij. De socialist was aanvankelijk terughoudend. Hij wilde ons eerst leren kennen en exact weten wat we zoal zouden vragen. Zodra het ijs gebroken was, was er echter geen houden meer aan. Te midden van zijn vrienden ontpopte hij zich als een charmante gastheer met een uitstekende wijnkelder. Met milde humor en in gebroken Nederlands en vooral veel Frans praatte hij honderduit. Het antwoord op onze vragen was van ondergeschikt belang, maar Leburton liet ons kennismaken met de gulle gastvrijheid van de Waalse kameraden. Over dineren met politici bestaan trouwens veel misverstanden. Sommige journalisten gaan er prat op dat ze nooit met politici aan tafel gaan. Anderen vonden het doodnormaal om politici op hun huwelijksfeest uit te nodigen. En nog anderen vonden zichzelf kingmakers of pakten er graag mee uit dat deze of gene beslissing aan hen te danken was. Ik heb geen politieke vrienden aan mijn journalistieke carrière overgehouden. En dat lijkt me ook goed en zuiver. Journalisten en politici zijn anders misschien meer medestanders dan tegenstanders. De Wetstraat is een piepkleine biotoop van een duizendtal politici, medewerkers en journalisten, die van elkaar afhankelijk zijn en niet zonder elkaar kunnen. Een uitnodiging voor een lunch aanvaarden, betekent niet meteen dat je over de man of vrouw die je uitnodigt alleen nog maar positief mag spreken. Maar vriendschap schept verplichtingen, niet omdat het moet, maar omdat dat in mijn ogen juist de essentie van vriendschap is.

Ik vind het nog altijd jammer dat Théo Lefèvre overleden was voor ik aan dit project begon. Gaston Eyskens heb ik helaas alleen geïnterviewd in het kader van mijn boek over Théo Lefèvre. De toen legendarische ex-premier ontving me in zijn statische en iconische patriciërs-woning in de Leuvense Naamsestraat. In de wintertuin kreeg ik cognac en een sigaar aangeboden. Alles verliep naar wens tot ik helemaal aan het einde van ons gesprek een vraag over de tweede schoolstrijd uit de jaren vijftig van de vorige eeuw stelde. De toen al tachtigjarige premier fronste zijn grote, geprononceerde wenkbrauwen, onderbrak me en vroeg opeens wat ik me nog herinnerde over de eerste schoolstrijd in de 19e eeuw. Toen ik het antwoord op die vraag schuldig moest blijven, stak de hoogleraar een tirade af wat ik dan eigenlijk kwam doen, behalve zijn drukke tijd verdoen. Ik herinner me daarna niet

veel meer van het gesprek behalve heel veel gestotter en dat – om het debacle compleet te maken – bij het afscheid, toen Eyskens mij mijn mantel aanreikte, mijn arm in de gescheurde voering en niet in de juiste mouw belandde, wat tot een merkwaardige worsteling en een bloedrood hoofd leidde. Mijn relatie met Pierre Harmel kende een valse start. Hij was onze eerste afspraak compleet vergeten. Ik heb aan zijn voordeur in de gietende regen een uur tevergeefs staan wachten. De graaf was de dag van onze afspraak immers naar zijn buitenverblijf in de Provence vertrokken. Een week later gaf hij me een van zijn laatste grote interviews. Met Paul Vanden Boeynants verliep de communicatie aanvankelijk ook moeizaam en niet alleen vanwege zijn hoorapparaat. Eerst liet hij ons weten dat iemand anders een boek over hem aan het schrijven was en hij geen zin had om tweemaal hetzelfde te vertellen. Toen we repliceerden dat dit voor een politicus een op zijn minst merkwaardige redenering was, mochten we wel langskomen. Achteraf biechtte hij op dat hij wegens zijn slechte ervaringen met de pers eerst wilde weten welk vlees hij in de kuip had. Voor een gewezen slager is dat een aanvaardbaar excuus. Ook Leo Tindemans had weinig zin. Er was al iemand een boek over zijn ‘ideeën’ aan het schrijven en bovendien wou hij de beste stukken voor zijn eigen memoires bewaren. Na lang aandringen bezweek hij uiteindelijk toch. Wilfried Martens en Jean-Luc Dehaene heb ik verschillende keren geïnterviewd, maar pas na hun premierschap echt beter leren kennen. Toen ik nog voor *Humo* schreef, belde Martens me om een woedend interview te geven omdat de eerste plaats op de Europese lijst niet naar hem ging maar naar Miet Smet – *of all women* – en hij daarom niet meer wou meedoen aan de Europese verkiezingen van 1999. Toen het interview de dinsdag daarop in *Humo* verscheen, daverde het CVP-hoofdkwartier op zijn grondvesten. Daarna hebben we nog vele boeiende gesprekken gevoerd. Zijn derde huwelijk met zijn grote liefde, gewezen CVP-minister Miet Smet, maakte van hem een andere, zeer aangename en op zijn manier warme man. Met Jean-Luc Dehaene had ik op zijn afscheidsbarebecue als premier op Hertoginnedal een goed gesprek met veel drank over Théo Lefèvre, die hij nooit goed had gekend, maar wel zeer bewonderde. Er zijn wel wat gelijkenissen tussen beide premiers: hun brutale onbehouwenheid, hun liefde voor kunst en natuurlijk hun realisaties. Een paar maanden later belde hij me met de vraag of ik de tekst van zijn boek *Er is nog leven na de Zestien* vanuit zijn eigengereide, maar zeer ontoegankelijke

‘Dehaenees’ in leesbaar Nederlands wou omzetten. Dat was een beproeving. Dehaene had in de zomer van het jaar 2000 een zwembad gebouwd in zijn tuin in Vilvoorde en lag liever te zwemmen dan over zijn boek te praten. En als het toch lukte, deed hij achteraf – trouw aan zichzelf – toch meestal zijn zin. Maar verder was Dehaene een van de slimste politici die ik ooit heb ontmoet. Als hoofdredacteur van het VTM-nieuws kreeg ik op een dag telefoon van Guy Verhofstadt, omdat hij absoluut wou lunchen met mij en met gewezen intendant van het Vlaams Audiovisueel Fonds, Erwin Provoost. De ex-premier had het idee opgevat een film te maken over de toekomst van Europa. Verhofstadt – nooit verlegen om een straf plan – zag niemand minder dan de grote Hollywood-documentairemaker Michael Moore als de geschikte regisseur. Uiteindelijk werd zijn documentaire gemaakt door de minder bekende, maar minstens even bekwame Leuvense tv-maker Lode Desmet, die een nooit geziene blik achter de schermen van de Brexit wierp, waarbij Verhofstadt als toponderhandelaar een cruciale rol speelde. De documentaire bevat behalve fascinerende gesprekken over die onderhandelingen ook unieke beelden van Verhofstadt, die met oldtimers racet en als wijnbouwer in Toscane. In Vlaanderen ging de documentaire, die op een onmogelijk uur op VTM werd uitgezonden, vrijwel onopgemerkt voorbij, maar in de rest van Europa werd het wel een succes. In België is er geen enkele premier met wie je beter kunt tafelen en wijn drinken. Zijn Toscaanse wijn is trouwens absoluut niet slecht. Datzelfde geldt ook voor die andere liberale wijnmaker in Toscane, Karel De Gucht. De wijn van Verhofstadt was in die tijd wel een pak goedkoper. Verhofstadt is een man die, ook al is hij bijna zeventig, liever vooruit dan achteruit blikt. Hij praat zelden over zijn premierschap, omdat het in zijn ogen al lichtjaren achter hem ligt. Met de steun van zijn woordvoerder, Vincent Stuer, lukte het uiteindelijk wel, maar het kostte bloed, zweet en net geen tranen. Toen ik nog hoofdredacteur was, verliepen mijn contacten met Yves Leterme eerder stroef. De voorlaatste keer dat ik hem ontmoette, kruisten we elkaar op de luchthaven. Meer dan een vriendelijke goeiendag en de opmerking dat ik nogal verdikt was, kon er niet af. Maar toen ik dit voorjaar op een regenachtige dag aanbelde, kreeg ik een totaal andere Leterme te zien: hartelijk, gelouterd en vooral eerlijk voor zichzelf en uiteraard ook de anderen. Met Herman Van Rompuy heb ik tussen 2015 en 2019 vier jaar in de raad van bestuur van de KU Leuven gezeten. Hij kwam zelden, maar zijn weinige tussenkomsten waren

altijd zeer gevat. En – de gewezen Europese president had het toen nog zeer druk – hij deed er samen met zijn goede vriend, Frans van Daele, de gewezen kabinetschef van de koning, die ook in de raad zetelde, regelmatig een dutje. Noblesse oblige en het moet gezegd: de vergaderingen van de raad van bestuur waren doorgaans ook zeer slaapverwekkend, zeker na het vertrek van Rik Torfs als rector en de komst van de weinig charismatische, koele technocraat Luc Sels. Van Rompuy kent als geen ander de Belgische politiek, waarin hij decennialang een hoofdrol speelde. Bovendien heeft hij een olifantengeheugen als het over zijn eigen carrière gaat. Met hem voerde ik het langste gesprek. Niet toevallig omdat hij ook een brugfiguur is, die de 20e en 21e eeuw in de Wetstraat verbindt. De huidige premier Alexander De Croo ontmoette ik voor het eerst toen hij meer dan tien jaar geleden zijn eerste stappen in de politiek zette. Ik vergeet nooit hoe hij tijdens ons eerste gesprek – ik was toen hoofdredacteur bij de VRT – een gloedvol en gedreven pleidooi hield voor het afschaffen van de openbare omroep. Ik herinner me dat we het na een hoogoplopend gesprek niet eens waren, maar ondanks zijn jeugdige overmoed viel me vooral zijn gedrevenheid op. Het verbaast me niet dat hij premier is geworden. Hij heeft via zijn vader de juiste genen. Hij is politiek zeer behendig. Hij weet wanneer hij moet zwijgen en is een warme man met genoeg empathie om ook anderen te laten scoren. Het is nog te vroeg om de balans van zijn premierschap op te maken, maar hij mocht in dit boek niet ontbreken. De eerlijkheid gebiedt mij te zeggen dat ik de Waalse premiers minder goed ken. Elio Di Rupo heb ik een keer geïnterviewd voor *Humo* en daarna nog regelmatig op recepties ontmoet. Hij was enigszins verstoord toen ik heel lang geleden tijdens dat bewuste *Humo*-interview naar zijn geardheid informeerde, terwijl hij nog lang niet van plan was zich te outen. Maar eigenlijk is het een zeer minzame, warme man, die weliswaar meer door de Wetstraat schreed dan wandelde. Voor een kopstuk van de Waalse socialisten is dat geen uitzondering: André Cools was de ‘Don Corleone’ van de PS en ook gewezen PS-voorzitter Guy Spitaels droeg zijn bijnaam ‘Dieu’ met enige trots en ijdelheid. Di Rupo was het moeilijkst te benaderen, omdat hij het te druk had met de coronacrisis te bestrijden, nog zelden interviews geeft en erg wantrouwig is, zeker als hij Vlaamse journalisten over de vloer krijgt. Na lang aandringen lukte het toch, ook al was zijn tijd beperkt en liet hij zelden het achterste van zijn tong zien. Bij de twee andere Waalse premiers werd het pad geëffend door Barend

Leyts en Elke Pattyn, twee slimme, gedreven woordvoerders en twee van de beste journalisten met wie ik ooit werkte. Zij verschaften me meer inzicht in de persoonlijkheid en de drijfveren van respectievelijk Charles Michel en Sophie Wilmès, maar maakten mij ook duidelijk dat een Waals premierschap toch anders is dan een Vlaams.

Torrox, Andalucia, augustus 2021

I
ALEXANDER
DE CROO

(°1975)

Ik heb geen enkel manoeuvre uitgehaald om premier te worden

Toen Alexander De Croo – ondertussen meer dan tien jaar geleden – zijn eerste stappen in de Belgische politiek zette, liet zijn moeder, de advocate Françoise Desguin, in een of andere krant optekenen dat haar zoon niks van politiek kent. Tegenwoordig huist haar zoon als premier in de Wetstraat 16. Ook moeders vergissen zich af en toe als het over de carrière van hun kinderen gaat. De premier ontvangt ons in zijn werkkamer. Wat meteen opvalt, is een leeg bureau en kale muren: ‘Ik heb nog geen tijd gehad om mijn bureau herin te richten. Maar Rinus Van de Velde gaat wel een kunstwerk maken om hier op te hangen. Ik ben een grote fan van zijn werk. Hij is er volop mee bezig.’

Het is nog wat vroeg om de balans van zijn premierschap op te maken. De Croo zit een jaar in het zadel, maar her en der heeft hij al wat punten gescoord: de coronacrisis wordt beter gemanaged dan in veel andere Europese landen; er is voor het eerst in lang opnieuw een akkoord tussen werkgevers en werknemers; er is een oplossing voor de IS-moeders die met hun kinderen naar België willen terugkeren; en er is zelfs een akkoord over milieuvriendelijke bedrijfswagens. De echt belangrijke dossiers, zoals de kernuitstap en de begroting, moeten natuurlijk nog komen en er waren wat meningsverschillen over honderstakers en hoofddoeken, maar globaal genomen en met het verleden in het achterhoofd waren de eerste maanden van de regering-De Croo niet zo slecht. In het grote regeringsrapport van het weekblad *Humo* kreeg hij daarvoor zelfs een bescheiden onderscheiding. De premier is ook geliefd bij de bevolking. Populariteitspolls zijn wat ze zijn, maar De Croo is er na jaren in geslaagd het N-VA-triumviraat Jan Jambon, Theo Francken en Bart De Wever als populairste politici van de troon te stoten. In Wallonië en Brussel moet hij zijn voorgangster, Sophie Wilmès, nog nipt laten voorgaan, maar ook bij onze zuiderburen valt De Croo in de smaak. Bijna 64 procent van de Vlamingen wil hem de komende tijd nog een belangrijke rol zien spelen. Niks is zo vergankelijk als politieke roem, maar de oppositie blijft verrassend stil bij zoveel succes en zelfs zijn tegenstanders erkennen dat het nogal meevalt met De Croo. Voorlopig althans.

Alles kan verkeren, maar de premier beschikt zelf ook over een paar troeven om niet meteen op zijn gezicht te gaan. Hij straalt jeugdigheid, vlotheid, frisheid en zelfs authenticiteit uit. In sociale mediatijden is dat een onmisbaar voordeel. De premier is dan ook niet weg te branden op sociale media. Hij is met de steun van zijn communicatiedirecteur, Tom Meulenbergs, die zelden van zijn zijde wijkt,

een gewiekste communicator geworden. Hij is empathisch en kan goed luisteren. Zijn ego is net niet te groot, zodat hij af en toe anderen ook iets gunt. Vraag dat maar aan Maggie De Block, die hij eerst staatssecretaris heeft gemaakt, maar ook daarna altijd is blijven steunen. Hij is loyaal naar zijn medestanders en politieke vrienden. Vraag dat maar aan zijn staatssecretaris voor Asiel en Migratie, Sammy Mahdi, die het in de zomer zwaar te verduren kreeg binnen de regering, maar altijd op de steun van de premier kon blijven rekenen. Of aan zijn trouwe luitenant, Vincent Van Quickenborne, die hij vicepremier maakte. De Croo is slim en omringt zich graag met nog slimmere mensen, zoals zijn kabinetschef Ruben Lecok. En hij heeft veel geleerd uit de successen en de mislukkingen van zijn voorgangers. De premier is vast van plan het anders aan te pakken: geen voortdurend geruzie zoals in het kibbelkabinet van Charles Michel. Maar wel teamspirit zoals in de regering-Di Rupo. In de Wetstraat is zelden iets wat het lijkt, maar bij De Croo heb je vooralsnog het gevoel dat hij voorlopig meent wat hij zegt. Misschien is er een goed acteur aan hem verloren gegaan, want hij blijft natuurlijk een geslepen politicus. Tegenstanders vinden hem een gladde politicus. Hij is inderdaad ideologisch zeer wendbaar en durft regelmatig te verheerlijken wat hij daarvoor heeft verketterd. Maar dat is ook omdat hij in de eerste plaats een doener en een pragmaticus is, die – weliswaar met het nodige bochtenwerk – meestal resoluut op zijn doel afgaat. Als daarvoor en cours de route af en toe medestanders sneuvelen, is dat een vervelende bijkomstigheid, maar ook niet meer dan dat. Gewezen Open VLD-voorzitster Gwendolyn Rutten weet er alles van. Maar De Croo zal zelden iemand persoonlijk aanvallen en daardoor heeft hij ook weinig échte vijanden. Het was een belangrijke troef om premier te worden en het is een voordeel om het te blijven. Hij ergert zich mateloos aan politieke traagheid, maar heeft in het verleden bewezen dat hij zaken in beweging kan zetten: toen hij als piepjong voorzitter de stekker uit de communautaire onderhandelingen van de regering-Leterme trok. Toen hij als minister van Ontwikkelingssamenwerking door resoluut de mensen – en vooral de vrouwenrechten – te promoten het in slaap gesukkelde departement een nieuw elan gaf. En toen hij als premier resoluut voor verjonging en vervrouwelijking, maar ook voor minder gekibbel koos.

De Croo is in een gouden wieg geboren en daar heeft hij veel aan te danken. Vader Herman was jarenlang kasteelheer van Brakel en zijn macht en invloed strekte zich uit over heel Oost-Vlaanderen en

ver daarbuiten. Als het op stemmen en netwerken aankwam, kon de zoon daar handig van profiteren. Met Alexander De Croo komt na Mark Eyskens en Charles Michel trouwens al de derde zoon van een succesvolle politieke vader in de Wetstraat 16 terecht. Lid zijn van een politieke dynastie is in de Belgische politiek van vandaag stilaan een garantie om de top te bereiken. Vader en zoon De Croo wonen nog altijd naast elkaar en tot corona uitbrak, reden ze nog iedere zondag samen paard. Maar De Croo is er – de wijze raad van zijn vader indachtig – de voorbij maanden relatief snel in geslaagd zijn voor- naam te laten schitteren en een stuk invloedrijker en populairder te worden dan zijn vader.

REBEL WITH A CAUSE

Toch zag het er aanvankelijk niet naar uit dat hij in de politiek zou stappen. Voor hij aan de uitbouw van zijn politieke blitzcarrière begon, was de premier een succesvolle ondernemer en een gewaardeerde consultant. Wat bezielt zo iemand om uiteindelijk toch aan politiek te doen, meer dan de helft van zijn loon in te leveren en de ellende van – zoals *The Economist* het onlangs treffend verwoordde – ‘*the failed state Belgium*’ op zijn schouders te torsen?

‘Dat is natuurlijk een goede vraag, omdat ik altijd heb gezegd dat ik nooit in de politiek zou stappen. Het was mijn grote droom om zelf iets op te bouwen. Ik wou een eigen bedrijf hebben en toen het aan de universiteit eindelijk zover was, koesterde ik dat als mijn baby. Ik werkte dag en nacht, maar na een paar jaar voelde ik dat er meer in het leven zat. Als ik daar nu op terugkijk, heb ik altijd een soort innerlijke onrust gehad, die me vooruitdrijft. Mijn ouders hebben me ook altijd voorgehouden dat je nooit alleen voor jezelf, maar ook voor andere mensen leeft. Dat werd thuis zeer concreet toegepast, zeker door mijn vader, maar ook door mijn moeder. Ik heb bij haar als dertienjarige een van mijn eerste vakantiejobs gedaan. Ik moest in haar dossiers nakijken wie zijn rekening niet betaalde. Dat was een gigantische lijst. Ik zei tegen haar: “Maar enfin, mama, er is bijna niemand die u betaalt!” Toen we samen door de lijst gingen, schold ze voortdurend mensen hun schulden kwijt, omdat ze volgens haar toch niet konden betalen. Eigenlijk werkte ze de helft van de tijd gratis, omdat ze mensen gewoon wou helpen. Toen ik ondernemer werd, was dat aspect in mijn job nauwelijks aanwezig en

dat vrat aan mij. Wanneer ik me afvroeg wat ik voor de anderen deed, was het antwoord weinig of niks. En dat wou ik veranderen.’

Dat klinkt bijna ontroerend idealistisch.

‘Ik weet dat veel mensen de neiging hebben achteraf uit te leggen hoe ze hun leven mooi hebben gepland en hoe hun carrière onderdeel van een groot masterplan was. Als ik dat hoor of lees, heb ik de neiging daar weinig van te geloven. De mens stelt zichzelf altijd mooier en beter voor dan hij is. Ik geloof dat een groot deel van de zaken die we doen, ons bij toeval overkomt en dat we vaak door mensen die we onderweg toevallig ontmoeten, een bepaalde richting uit worden gestuurd. Daar is niets verkeerd mee. Ik sta altijd open om mee te gaan met de flow. Mensen die een groot vooropgesteld plan voor hun leven hebben, vind ik nogal snel saai. En zo is het met mijn politieke carrière ook gegaan. Egbert (Lachaert, kh.) heeft mij uiteindelijk in het politieke bad getrokken door mijn gedrevenheid om iets op te bouwen te vertalen in een politiek project. Als ik daar nu op terugkijk, vraag ik me nog altijd af waarom ik vroeger zei dat ik nooit aan politiek wou doen. Nu besef ik dat de échte reden was dat ik niet voortdurend met mijn vader wou worden vergeleken en zelf iets wou realiseren. Ik herinner me nog goed dat mijn vrienden altijd zeiden: “Jij wil niks met politiek te maken hebben, maar je praat over niks anders.” Op een gegeven moment zeiden ze keihard: “Kijk, Alexander, het is simpel, als je nog over politiek wil praten, moet je er iets aan doen en anders moet je stoppen met zagen. Jij bent een van de weinigen die in de politiek iets kunnen veranderen, omdat je door je afkomst sowieso een voorsprong hebt, dus doe er iets aan of hou je muil.” Ik was ook de enige van mijn vrienden die nog aan de zijkant stond. En uiteindelijk heb ik de sprong gewaagd en mijn kandidatuur gesteld om Open VLD-partijvoorzitter te worden.’

Tot grote ergernis van de partijtop, want die zagen uw komst totaal niet zitten, omdat ze liever Vlaams parlements lid Marino Keulen als voorzitter hadden, die veel nauwer bij het partijestablishment aansloot.

‘Ik heb me op dat moment nooit veel vragen gesteld bij de houding van de partijtop. Dat was tegelijk mijn sterkte en mijn zwakte. Politieke machinaties hebben mij zelden geïnteresseerd. Dat heeft me altijd geholpen op een redelijk onthechte manier aan politiek te doen en de juiste politieke keuzes te maken. Anderzijds heeft het feit dat ik daar niet mee bezig was, mij ook een paar keer ongelooflijk met mijn gezicht tegen een

muur laten lopen, omdat ik op dat moment totaal niet besepte wat er allemaal binnen de partij speelde en welke dynamiek mijn kandidatuur teweegbracht. Maar als je dat puur rationeel bekijkt, kan ik me inbeelden dat de partijtop niet enthousiast was over iemand die nog geen enkel politiek mandaat had bekleed en opeens uit het niets partijvoorzitter zou worden.’

Maar wel met een familienaam als een klok?

‘Ja, maar daarbij rees de terechte vraag: is die familienaam ook iets waard? In vergelijking met het buitenland wordt ervaring buiten de politiek zeer weinig gewaardeerd bij ons. Onze noorderburen gaan zeer bewust op zoek naar mensen van buiten de politiek om actief aan politiek te doen. Het is een van onze zwakheden dat politici te vaak mensen zijn die nooit iets anders hebben gedaan. Dat is volgens mij behoorlijk fout, want ze gedragen zich daardoor alsof de wereld buiten de politiek een grote boze omgeving is, waardoor ze veel te lang in de politiek actief blijven. Het is belangrijk om niet al te zeer vast te hangen aan een politiek mandaat.’

De toen nog invloedrijke Guy Vanhengel orakelde: ‘Je kunt niet zomaar CEO van de VLD worden als je nog niks hebt bewezen.’

‘Ik was een vrijbuiters. Die kritiek versterkte dat beeld en dat kwam me goed uit. Ik zeg vaak tegen jonge politici dat ze vroeg of laat voluit moeten gaan en alles in de strijd moeten gooien om hun doel te bereiken. Of je wint of verliest, is minder belangrijk, maar als je dat nooit doet, mis je de geloofwaardigheid om een sterke leider te worden. Bij mij was dat moment aangebroken bij die bewuste voorzittersverkiezingen.’

Zou u politiek actief zijn gebleven als u geen voorzitter was geworden?

‘Ik wou ook heel graag Europees parlements lid worden. Ik had dat aan mijn vader verteld en in de aanloop van de Europese verkiezingen van 2009 arrangeerde hij voor mij een onderhoud met Guy Verhofstadt, die toen interim-partijvoorzitter was. Ik zie mij daar nog zitten in zijn donkere bureau in de Melsensstraat 34. Het gesprek ging – zoals wel vaker bij Guy het geval was – alle richtingen uit, maar opeens vroeg hij: “Welke plaats wil je hebben?” Ik antwoordde: “Een plaats waarop ik niet verkozen word.” Guy viel bijna van zijn stoel. Maar ik meende dat. Ik wou aan de verkiezingen deelnemen, maar uit de spotlights blijven en zeker niet de zoveelste politicus worden die dankzij zijn achternaam

een verkiesbare plaats kreeg. Ik zie Guy nog denken: goh, dat gaat hier gemakkelijk. Ik moet die De Croo niet eens een verkiesbare plaats geven. Maar dat was een van de beste beslissingen die ik ooit heb genomen. Ik zag het als een test om te zien wat ik kon en niet kon. Ik heb toen in alle luwte campagne kunnen voeren; ik heb meer dan dertig schooldebatten gedaan, waarin ik verschillende steken heb laten vallen, maar die vielen niemand op omdat ik op dat moment een onbeduidende kandidaat was. Ik haalde wel wat voorkeurstemmen en mijn conclusie was: dat smaakt naar meer.’

DE STEKKER

Naar goede gewoonte voelen verschillende Open VLD-kopstukken zich in de winter van 2009 geroepen een gooi naar het partijvoorzitterschap te doen. Ex-voorzitter Bart Somers gaat na de zware verkiezingsnederlaag in juni van datzelfde jaar nog altijd door de woestijn en ook Guy Verhofstadt is zijn job als interim-voorzitter meer dan beu, omdat hij andere Europese plannen heeft. Uiteindelijk blijven er drie kandidaten over: Marino Keulen, gesteund door de partijtop, de nog jonge en ambitieuze Gwendolyn Rutten, die binnen de partij aan een steile opmars bezig is en de steun van het kamp De Gucht geniet, en de verrassende nieuwkomer Alexander De Croo. De strijd is pittig: in de eerste ronde eindigt Rutten als derde, terwijl Keulen en De Croo een nek-aan-nekrace uitvechten. Omdat niemand de absolute meerderheid haalt, is een tweede ronde nodig. De Croo haalt het makkelijk met 55 procent van de stemmen. Marino Keulen en met hem vrijwel de volledige partijtop blijven verbijsterd achter. Alleen vader De Croo pinkt ontroerd een traan weg. De nog jonge en onervaren voorzitter krijgt meteen het dossier Brussel-Halle-Vilvoorde op zijn bord en dat zal de Wetstraat geweten hebben. Een paar maanden eerder is Leterme premier van zijn tweede regering geworden, die een nieuwe staats hervorming en eindelijk de splitsing van het kiesarrondissement moet regelen. Koninklijk opdrachtgever Jean-Luc Dehaene is van stal gehaald om alles in goede banen te leiden. Wederzijds wantrouwen tussen de onderhandelende partijen laten zijn opdracht mislukken. In de nacht van 21 april 2010 doen de partijvoorzitters van de rooms-blauwe regering nog een ultieme poging om tot een oplossing te komen, maar na een lange nacht trekt Alexander De Croo zelf de stekker uit de gesprekken. Zijn luitenant Vincent Van Quickenborne mag

het nieuws op Twitter wereldkundig maken: ‘Alea iacta est! De teerling is geworpen.’ Premier Leterme kan weinig anders doen dan al na vijf maanden bij de koning het ontslag van zijn regering te gaan aanbieden. Bij de verkiezingen die een paar maanden later volgen, wint de N-VA en leidt de Open VLD van De Croo een zware nederlaag. In de krant *De Tijd* schrijft een Wetstraat-journalist: ‘De stekker van De Croo staat met stip genoteerd als een van de grootste strategische blunders ooit in de Belgische politieke geschiedenis.’ Maar ondanks alle kritiek en een zware verkiezingsnederlaag blijft de premier nog altijd bij zijn standpunt.

‘Ik ben het daar meer dan tien jaar later nog altijd niet mee eens. Ik wil zaken oplossen en vooral in beweging brengen. Tussen 2007 en 2011 beleefde de Wetstraat een waanzinnig chaotische periode. De politiek was een verschrikkelijk slagveld en B-H-V was daar het buitenproportionele symbool van geworden. Sinds het probleem is opgelost, kraait er geen haan meer naar, maar toen was dat een vicieuze cirkel, waar niemand uit raakte. Ik kan me voorstellen dat mensen die aan politiek met een grote P doen, mijn optreden toen waarschijnlijk een strategische blunder vonden, maar ik doe op een totaal andere manier aan politiek. Voor mij is het enige wat telt een goede oplossing. Misschien was ik in 2010 ook al een atypische politicus, want in die tijd zochten de meeste politici vooral het conflict op.’

Uw gewezen collega-premiers, Herman Van Rompuy en Yves Leterme, vinden uw beslissing van toen nog altijd een grote stommitieit.

‘Het probleem is toch opgelost? En wie zegt dat we daarmee de opmars van het Vlaams-nationalisme hebben versneld, dwaalt, want het Vlaams-nationalisme zou ook zonder B-H-V groot zijn geworden. Trouwens, de oplossingen die tijdens de onderhandelingen op tafel lagen, zouden het evenmin hebben gehaald. Dat wist Jean-Luc Dehaene toen ook. Maar ik wil mij niet langer in een zinloze discussie daarover verliezen. Voor mij is die bladzijde omgedraaid. De confrontatiepolitiek tussen Vlamingen en Franstaligen is gelukkig compleet voorbij.’

Achteraf zei u over die onderhandelingen: ‘Er zat meer dan honderd jaar communautaire ervaring, maar vooral veel theater aan tafel.’

(Lacht) ‘Er was ook veel drama. Veel te veel! We hebben dat probleem in de volgende regering heel rationeel en rustig met acht partijen aan tafel opgelost. Zo erg was het dus niet. Er is een verschil tussen een compromis sluiten en een consensus vormen. Een compromis sluiten is

meestal *bricoleren*; een consensus vormen doe je door verschillende partijen naar elkaar toe te laten groeien en in elkaars richting te laten evolueren.’

U wekt wel vaker de indruk dat die communautaire heisa duidelijk niet aan u is besteed.

‘De vraag is wie daar wel warm van wordt. Ik denk niet dat dit voor veel landgenoten geldt. Tenzij de communautaire conflicten natuurlijk opgepookt worden, wat in die periode absoluut het geval was. Sommige politici zaten gewoon te wachten tot er ergens een vechtpartij tussen Vlamingen en Walen losbrak. Terwijl er ondertussen ontelbare studies zijn die aantonen dat de maatschappelijke voorkeuren van Walen en Vlamingen nauwelijks verschillen. Het is niet de bevolking die anders denkt, maar het zijn de Vlaamse en Waalse politieke partijen die te veel en te vaak van mening verschillen.’

Is een nieuwe staats hervorming overbodig?

‘Dat heb ik nooit beweerd. Maar het enige dat mij aan communautaire discussies boeit, is de wens om de overheid beter te laten functioneren. Het gaat niet om meer of minder op het ene of het andere niveau. Het gaat vooral om beter. En op dat vlak missen we in ons land nog een paar schakels. In een volwassen federaal land hebben de deelstaten natuurlijk hun bevoegdheden, maar als ik daarover met de huidige generatie praat, vinden ze meestal dat de emancipatiestrijd van de Vlamingen of de tegenstellingen tussen katholieken en vrijzinnigen een stukje interessante geschiedenis vormen, maar niet meer van deze tijd zijn. En daar ben ik het volmondig mee eens. De ideologische strijd is voorbij. Dat heeft niets met politiek te maken, maar alles met efficiëntie. En kunnen we op dat vlak nog beter? Het zal wel zijn.’

Alleen heeft uw regering op dat vlak weinig ambitie en is het regeerakkoord niet verder geraakt dan een paar vage zinnnetjes die een nieuwe staats hervorming voorzichtig moeten voorbereiden.

‘Ik heb minstens één staats hervorming van nabij meegemaakt en die ervaring heeft me geleerd dat staats hervormingen zelden goed worden voorbereid. Je komt uit een slopende verkiezingsperiode, waarin de standpunten sowieso sterk worden gepolariseerd en uitvergroet. Daarna word je nachtenlang in een kasteel opgesloten en kun je in het beste geval alleen maar hopen dat daar iets positiefs uit komt. Op een bepaald moment beland je in een tunnelvisie en vergeet je de belangrijkste vraag,

namelijk of het gesloten akkoord het land ook efficiënter, democratischer en vooral sneller maakt. Het is in de wereld van vandaag niet meer zo belangrijk hoe groot, maar wel hoe snel je bent. En dan kun je je beter goed voorbereiden in plaats van met een paar politici in een of ander kasteel te gaan zitten. Trouwens, de discussies over de staatsvorming zijn veel te lang het voorrecht van politici geweest. Natuurlijk moet er politieke discussie zijn, maar ook burgerpanels en online bevestigingen moeten een rol spelen, zodat de burger kan zeggen wat hem interesseert. En ik vrees dat daarbij de bevoegdheidsverdelingen en -pakketten of de financieringswet minder belangrijk zullen zijn dan de goede werking van onze instellingen.'

En hoe gaat het dan verder?

'Alle betrokken partijen moeten op basis van die uitgebreide voorbereiding hun standpunten bepalen en met een concreet programma naar de kiezer trekken. Die moet op basis daarvan oordelen welke richting ons land uit moet gaan. En daarna is het aan de politiek om op basis van de uitslag een deftig akkoord te sluiten. Dat heb ik tot nu toe zelden gezien. Dus ik ben het absoluut niet eens als u zegt dat we niet ambitieus genoeg zijn. We zijn juist wel doordacht ambitieus.'

SLECHT IN ZIJN VEL

Na 541 dagen onderhandelen legt Elio Di Rupo op sinterklaasdag 2011 de eed af als nieuwe premier van een regering zonder de N-VA. Partijvoorzitter De Croo maakt een definitief einde aan de jarenlange hegemonie van de generatie Verhofstadt, Dewael en De Gucht en neemt afscheid van een paar oude VLD-coryfeeën. Hij stuurt Vincent Van Quickenborne als vicepremier en minister van Pensioenen naar de regering, maar de grootste verrassing is de benoeming van de hardwerkende, maar niet tot de partijtopy behorende Maggie De Block, die staatssecretaris voor Asiel en Migratie wordt. Binnen de kortste keren wordt ze de populairste politica van het land. Na de gemeenteraadsverkiezingen geeft De Croo er de brui aan als partijvoorzitter. Zijn voorzitterschap is niet echt een succes en De Croo is veel meer een denker dan een doener. Wanneer Van Quickenborne burgemeester van Kortrijk wil worden, vervangt De Croo hem in de regering. Gwendolyn Rutten wordt partijvoorzitter. Het is het begin van een samenwerking waarbij ze jarenlang

samen de lakens bij Open VLD uitdelen. De Croo scoort als minister door de basis te leggen om de pensioenleeftijd te verhogen tot 67 jaar. En ook in de volgende regering-Michel is hij incontournabel als vicepremier. Alleen zijn portefeuille als minister van Ontwikkelingssamenwerking en Digitale Agenda valt wat mager uit, omdat Gwendolyn Rutten het superministerie Volksgezondheid en Sociale Zaken binnenhaalt voor Maggie De Block.

Was u een betere minister dan partijvoorzitter?

'Als ik nu op mijn voorzitterschap terugkijk, kan ik niet anders dan dat te beamen. Ik ben een bouwer, die zaken wil realiseren. Als partijvoorzitter ben je vooral een spelverdeler vanaf de tweede lijn. Achteraf gezien ben ik daar eigenlijk niet zo goed in, maar ik heb me dat nooit als partijvoorzitter gerealiseerd. Maar toen ik een week minister was, dacht ik meteen: dit ligt me veel beter. Dat voorzitterschap was niet de meest gelukkige periode uit mijn leven. Maar goed, hoeveel partijvoorzitters willen na hun voorzitterschap opnieuw voorzitter worden? Het is een verschrikkelijk slopende job. Alles wat niet opgelost raakt, komt bij jou terecht en je krijgt er nooit lof voor. Ik heb er absoluut geen probleem mee te zeggen dat er mensen zijn die veel meer talent hebben om voorzitter te zijn.'

In de regering-Michel was u anders ook niet echt gelukkig als minister, omdat uw partijvoorzitter voor u alleen de bevoegdheden Ontwikkelingssamenwerking en Digitale Agenda uit de brand sleepte.

'Die ontgoocheling heeft welgeteld twee dagen geduurd. Digitale Agenda was een lege portefeuille, zonder administratie en met nog minder budget. Maar vanuit mijn achtergrond lag het thema me wel en ik heb dat met heel veel plezier en energie gedaan. Bij Ontwikkelingssamenwerking dacht ik aanvankelijk ook: o jee, dat is geitenwollensokkengedoe! En de sector dacht ongetwijfeld ook: wie gooien ze nu binnen? Maar dat is een van de beste ervaringen uit mijn leven geworden. Vooral op menselijk vlak, want dat heeft mijn ogen geopend en mijn manier om naar de politiek te kijken gevoelig verbreed. Ik heb in die periode ook keihard gewerkt, want ik was daarnaast vicepremier en de regering werd meteen geconfronteerd met de terreurdreiging en de aanslagen. Probeer op zo'n moment maar eens Ontwikkelingssamenwerking, Digitale Agenda en jezelf in de markt te zetten. Dat was niet simpel. Achteraf bekeken was het zeker niet mijn eerste keuze, maar ik ben nu wel blij dat het zo is gelopen. Je moet